

สงครามรัสเซีย-ยูเครน สะท้อนบทเรียนจีน-ไต้หวัน

สถานการณ์สงครามรัสเซีย-ยูเครน เป็นภาพบทเรียนที่ชัดเจนยิ่งต่อไต้หวันในการถูกสกัดกั้นโดยของตนจากจีน นับตั้งแต่ไต้หวันได้ยกระดับการแผ่ระว่างด้านความมั่นคงอย่างใกล้ชิดจากการที่จีนมุ่งเดินทางหลักการ “หนึ่งประเทศ สองระบบ” ทั้งยังประกาศกร้าวว่า ไต้หวันจะได้รับอำนาจในการปกครองตนเองหากกลับมารวมประเทศกับจีน ทั้งนี้ จีนได้ผ่านกฎหมายที่เรียกว่า “กฎหมายต่อต้านการแยกตัว” ในปี ค.ศ. ๒๐๐๔ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า จีนมีสิทธิใช้วิธีการไม่สันติต่อไต้หวันได้ หากไต้หวันยังพยายามแยกตัวออกจากจีน นอกเหนือจากการที่จีนได้บังคับใช้ “กฎหมายความมั่นคงแห่งชาติ” ในฮ่องกงในปี ค.ศ. ๒๐๒๐ เหล่านี้ ถือเป็นสัญญาณที่แสดงถึงการมีอำนาจมากขึ้นของจีนในภูมิภาคเอเชีย (The Rise of China) ในขณะที่สหรัฐฯ ได้แสดงบทบาทผู้นำโลกด้วยการแสดงอำนาจในการปกป้องประเทศพันธมิตร ซึ่งก็ไม่ได้เป็นเครื่องการันตีว่าสหรัฐฯ จะสามารถป้องกันการแย่งชิงอำนาจในสมรภูมิต่าง ๆ ของโลกได้ ดังบทเรียนกรณีสงครามรัสเซีย-ยูเครน ที่โลกได้ประจักษ์อยู่ในขณะนี้...

ปมความขัดแย้งสงครามรัสเซีย-ยูเครน

ฉนวนความขัดแย้งที่ยืดเยื้อมาอย่างยาวนาน จนปะทุสู่สงครามนั้น เกิดจากปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครนในเรื่องบูรณภาพของดินแดน ทั้งจากผลประโยชน์มหาศาลในยูเครนที่มีความสำคัญต่อยุทธศาสตร์ความมั่นคงและเศรษฐกิจของรัสเซียซึ่งเป็นอดีตมหาอำนาจเก่า ในภูมิภาคนี้ นอกเหนือจากการที่รัสเซียยังคงพยายามรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของตน ในขณะที่ สหรัฐฯ พยายามที่จะรักษาความเป็นมหาอำนาจอันดับหนึ่งของโลกไว้ เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติตน โดยไม่ยอมให้ชาติใดเข้าครอบครองดินแดนยูเรเชียได้ พร้อมทั้งมุ่งเน้นสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของรัสเซียเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่รัสเซียและยูเครนนั้นมีประวัติศาสตร์ร่วมกันอย่างยาวนานและถือเป็นชาวสลาฟตะวันออกที่มีดินแดนส่วนหนึ่งเป็นของสหภาพโซเวียต นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๕ ก่อนที่สหภาพโซเวียตจะล่มสลายลงในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ส่งผลให้ทั้งรัสเซียและยูเครนแยกตัวออกเป็นประเทศเอกราช และเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของความขัดแย้งระหว่างรัสเซียกับยูเครน กล่าวคือ ยูเครนซึ่งมีพรมแดนทางตะวันออกเกือบทั้งหมดติดกับรัสเซีย ทั้งมีประชากรส่วนหนึ่งอาศัยอยู่ทางฝั่งตะวันออกและทางใต้ รวมถึงคาบสมุทรไครเมีย (กลุ่มฝักใฝ่รัสเซีย) มีแนวคิดและวิถีชีวิตคล้ายคลึงกับรัสเซีย ใช้ภาษารัสเซีย เป็นภาษาราชการ และมีรายได้หลักมาจากภาคอุตสาหกรรม ในขณะที่ ประชากรอีกส่วนหนึ่งของยูเครนที่อาศัยอยู่ทางฝั่งตะวันตกซึ่งมีพื้นที่ติดกับยุโรป (กลุ่มฝักใฝ่สหภาพยุโรปและองค์การนาโต้) มีแนวคิดและวิถีชีวิตใกล้เคียงกับชาวยุโรป แต่ใช้ภาษายูเครน และมีรายได้หลักมาจากภาคเกษตรกรรม ซึ่งมีความแตกต่างกันระหว่างประชากรทั้งสองส่วนอยู่หลายประการ ต่อมาเมื่อยูเครนเริ่มเปิดรับระบบทุนนิยมเข้ามา จึงทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ระหว่างประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่แตกต่างกันดังกล่าว นอกเหนือจากปัจจัยความแตกต่างด้านชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ ภูมิรัฐศาสตร์ และเศรษฐกิจ โดยปัจจัยเหล่านี้ได้ส่งผลให้ ยูเครนขาดความเป็นหนึ่งเดียวกัน นำไปสู่การเกิดวิกฤตบูรณภาพแห่งดินแดน (Territorial Integrity) และปมความขัดแย้งในที่สุด

สถานการณ์จีน-ไต้หวัน

การแบ่งแยกระหว่างจีนและไต้หวันเกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เกิดการสู้รบขึ้นในจีนแผ่นดินใหญ่ระหว่างกองทัพก๊กมินตั๋งและพรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งในปี ค.ศ. ๑๙๔๙ พรรคคอมมิวนิสต์เป็นฝ่ายชนะจากการที่ เจียง ไคเช็ก ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์ เข้ายึดกรุงปักกิ่ง ทำให้ก๊กมินตั๋ง พรรคชาตินิยม ต้องหลีกหนีไปไต้หวัน กลายเป็นหนึ่งในพรรคการเมืองที่สำคัญที่สุดของไต้หวันและได้ปกครองเกาะไต้หวันนับตั้งแต่นั้นมา ในขณะที่ จีนได้พยายามกดดันทางการทูตต่อประเทศต่าง ๆ ไม่ให้ยอมรับไต้หวัน หรือห้ามทำการใด ๆ ที่จะสื่อได้ว่าเป็นการยอมรับไต้หวัน นอกเหนือจากความพยายามใช้วิธีการอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ทางทหารในการทำให้การรวมชาติเกิดขึ้น อาทิ การกระชับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งจีนใช้งบประมาณด้านกลาโหมสูงกว่าทุกชาติในโลก (ยกเว้นสหรัฐฯ) ในการแสดงแสนยานุภาพทั้งทางทะเล จนกระทั่งถึงเทคโนโลยีขีปนาวุธ เครื่องบิน และการโจมตีทางไซเบอร์ ทั้งนี้ จากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้น ผู้เชี่ยวชาญจากตะวันตกได้ให้ความเห็นว่า สิ่งที่ได้ไต้หวันอาจจะทำได้ดีที่สุด นั่นคือ ความพยายามชะลอการโจมตีจากจีน และพยายามป้องกันไม่ให้กองทัพสหรัฐฯ ที่เข้ามา มีบทบาทสำคัญและขยายอาวุธให้ไต้หวัน ซึ่งรัฐบาลสหรัฐฯ ได้ออกมาประกาศอย่างชัดเจนที่จะยืนหยัดเคียงข้างไต้หวัน หากถูกจีนรุกราน แม้ว่าสหรัฐฯ จะยึดมั่นในนโยบาย “จีนเดียว (One-China Policy)” ก็ตาม ด้วยเหตุที่เศรษฐกิจของไต้หวันมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นแหล่งผลิตไมโครชิป (Microchips) ในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ครองส่วนแบ่งเกินกว่าครึ่งหนึ่งของตลาดโลก รวมถึงการเป็นพันธมิตรในห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูงเซมิคอนดักเตอร์ (Semiconductor) ของสหรัฐฯ ดังนั้น การเข้าครอบครองไต้หวันของจีนจะทำให้จีนสามารถที่จะควบคุมหนึ่งในอุตสาหกรรมที่สำคัญที่สุดของโลกได้นั่นเอง

ความเคลื่อนไหวของไต้หวัน

การรุกรานยูเครนของรัสเซีย ได้สะท้อนถึงภาพความคล้ายคลึงกันจากกรณีบทบาทของจีนที่มีต่อไต้หวัน ซึ่งไต้หวันเองก็เกรงว่าจีนจะเดินเกมเหมือนรัสเซีย ไต้หวันจึงได้เรียนรู้แนวทางในการปกป้องตนเองจากบทเรียนยูเครนเช่นกัน ทั้งนี้ มี ๒ ประเด็นที่สำคัญยิ่งต่อการวางแผนยุทธศาสตร์ของไต้หวัน ประเด็นแรก คือ ด้านอาวุธ จะเห็นได้ว่าชาวยูเครนใช้เพียงอาวุธขนาดเล็กเพื่อต่อสู้กับอาวุธใหญ่ของรัสเซีย และประเด็นที่ ๒ จะเห็นได้ว่าชายชาวยูเครนทุกคนล้วนมีความพร้อมที่จะเป็นทหารและมุ่งมั่นในการปกป้องประเทศ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าอัศจรรย์อย่างยิ่งสำหรับไต้หวัน

เมื่อพิจารณาไต้หวัน จะพบว่า ท่ามกลางสถานการณ์ตึงเครียดบนช่องแคบไต้หวัน ไต้หวันได้มีความพยายามในการเตรียมกองกำลังและเตรียมความพร้อมในการปกป้องตนเองเป็นอย่างดี โดยได้จัดตั้งหน่วยระดมกำลังป้องกันทั้งหมด (All-Out Defense Mobilization Agency) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระทรวงกลาโหมแห่งชาติไต้หวัน (Ministry Of National Defense: MND) พร้อมทั้งออกคู่มือแนะนำประชาชนในการเอาตัวรอดจากสงคราม (War Survival Guide) ซึ่งมีเนื้อหามุ่งเน้นการเอาตัวรอดหากเผชิญภัยคุกคามจากสงคราม หลังมีกรณีตัวอย่างจากยูเครน โดยคู่มือฯ นี้ยังได้อธิบายถึงการปฏิบัติต่อวิกฤตต่าง ๆ อาทิ การค้นหาหลุมหลบภัยหากเกิดการโจมตีทางอากาศผ่านการสแกน QR Code รายการสิ่งของที่ควรกักตุนในยามสงคราม จุดบริการอาหารและน้ำดื่ม รวมถึงวิธีการเตรียมชุดปฐมพยาบาลและคำแนะนำการปฐมพยาบาลฉุกเฉิน เป็นต้น

ไต้หวันได้ให้ความสำคัญยิ่ง ประการแรก นอกเหนือจากการลงทุนในการป้องกันอสมมาตร (Asymmetric Defenses) ซีปนาวุธต่อต้านเรือรบ (Anti-Ship Cruise Missiles) ทุ่นระเบิดใต้นทะเล (Sea Mines) และซีปนาวุธพื้นสู่อากาศ (Surface-to-Air Missiles) เนื่องจากไต้หวันได้จัดลำดับความสำคัญยุทธศาสตร์ตามขนาดไว้โดยในปี ค.ศ. ๒๐๑๙ ไต้หวันได้ซื้อเครื่องบินขับไล่ F-16V จำนวน ๖๖ ลำ จากสหรัฐฯ นอกจากนี้ ไต้หวันยังมีกองกำลังทางทะเลและกองทัพทางอากาศขนาดใหญ่ที่พร้อมด้วยอาวุธยุทธโธปกรณ์ครบครัน รวมทั้งขีดความสามารถในการตอบโต้การโจมตีกลับด้วยซีปนาวุธล้ำสมัยที่ได้รับการสนับสนุนจากชาติพันธมิตร ทั้งนี้ ด้วยแนวคิดการป้องกันแบบองค์รวม (Overall Defense Concept) ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ทางทหารแนวใหม่ของไต้หวัน ไต้หวันจึงมุ่งไปที่การสกัดกั้นจีนในไต้หวัน ซึ่งไม่ใช่เฉพาะเพียงช่องแคบไต้หวันเท่านั้น ซึ่งยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้รับการรับรองจากประธานาธิบดีไช่ อิงเหวิน ในปี ค.ศ. ๒๐๑๙ ที่เชื่อมั่นว่าจะทำให้ความมั่นคงทางทหารของไต้หวันมีความได้เปรียบทางยุทธศาสตร์และเชิงยุทธวิธีมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเผชิญกับภัยคุกคามจากจีน อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิดสงครามรัสเซีย-ยูเครน หน่วยงาน MND จึงได้ชะลอบทบาทนี้ พร้อมกับที่มีการหยุดทำที่จีนและติดตามบทเรียนของยูเครนต่อไป

ประการที่ ๒ คือ การเข้ามาของชาตินิยมอำนาจ โดยเฉพาะสหรัฐฯ ซึ่งเข้ามาสร้างความระแวงและความวิตกกังวลต่อแนวทางการแก้ปัญหาและเจตนาารมณ์การต่อสู้ของไต้หวัน นับตั้งแต่การเปลี่ยนจากการเกณฑ์ทหารไปเป็นกองกำลังอาสาสมัครทั้งหมด และกองทัพไต้หวันได้พยายามอย่างยิ่งในการเปิดรับสมัครคนหนุ่มสาวเข้ามาใช้ชาติ เนื่องจากไต้หวันมีข้อจำกัดในเรื่องจำนวนประชากรที่มีเพียง ๒๓ ล้านคน ทั้งนี้ นับตั้งแต่ปี ค.ศ. ๒๐๑๗ ทหารกองหนุนของไต้หวันต้องเผชิญกับการรับภารกิจที่ทำหายมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ เพียงแค่การฝึกอบรบเท่านั้น จึงไม่เพียงพอต่อการรับมือหากจีนรุกรานไต้หวัน กองทัพไต้หวันจึงแก้ปัญหาเหล่านี้ ด้วยการปรับขยายระยะเวลา

การเกณฑ์ทหารกองหนุนจาก ๔ เดือน เป็น ๑ ปี รวมถึงการเสนอให้ผู้หญิงเข้ารับการเกณฑ์ทหารเป็นครั้งแรก โดยหน่วยงาน MND ได้พยายามยกระดับการฝึกทหารกองหนุนและการทำงานประสานระหว่างกองทัพ รวมถึงกระทรวงอื่น ๆ ของไต้หวันอีกด้วย

นอกจากนี้ มูลนิธิความคิดเห็นสาธารณะไต้หวัน (Taiwanese Public Opinion Foundation) ซึ่งเป็นหน่วยงานเอกชนไต้หวันได้ดำเนินการสำรวจชาวไต้หวันที่มีอายุระหว่าง ๒๐ ปี จำนวน ๑,๐๐๐ คนผ่านทางโทรศัพท์ เมื่อเดือน ต.ค.ปีที่แล้ว พบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๘ ไม่เชื่อว่าสหรัฐฯ จะเข้ามาปกป้องประเทศไต้หวัน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากความคิดเห็นเดิมที่ร้อยละ ๒๘.๕ ที่อาจแสดงถึงอีกนัยหนึ่งว่า ชาวไต้หวันเกิดความไม่เชื่อถือต่อสหรัฐฯ จากกรณีบทเรียนสงครามยูเครน-รัสเซีย อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดนั้น คือ การที่สหรัฐฯ มีโอกาสขายอาวุธจำนวนมากจากการออกมาประกาศยืนหยัดเคียงข้างในการสนับสนุนและป้องกันไต้หวันจากการรุกรานจากจีน สำหรับประเด็นนี้ ญี่ปุ่นได้ออกมาเรียกร้องให้สหรัฐฯ ยุติความคลุมเครือในเชิงยุทธศาสตร์และขอให้แสดงยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนไต้หวัน รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ให้แก่ชาวไต้หวันที่อาจได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นต่อไต้หวันในอนาคต ด้วยเหตุนี้ไต้หวันจึงต้องวางแผนในการป้องกันตนเองมากขึ้น ซึ่งแม้ไต้หวันเองจะไม่มีโรงงานผลิตอาวุธนิวเคลียร์ใด ๆ ก็ตาม แต่ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ไต้หวันได้ดำเนินการซื้อซีปนาวุธ (Ballistic) และซีปนาวุธเรือรบ (Cruise Missiles) เพื่อป้องกันการรุกรานจากจีน อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ความยืดเยื้อของสงครามรัสเซีย-ยูเครน อาจส่งผลให้ไต้หวันขยายโครงการนิวเคลียร์แม้สหรัฐฯ นั้น จะมุ่งป้องกันการแผ่ขยายของอาวุธนิวเคลียร์ก็ตาม ดังนั้นสหรัฐฯ จึงจำเป็นต้องอย่างที่จะต้องชี้แจงและมีความชัดเจนในแง่ยุทธศาสตร์ต่อไต้หวันท่ามกลางสถานการณ์ช่องแคบไต้หวันที่มีความรุนแรงในปัจจุบัน

สรุปได้ว่า บทเรียนการรุกรานยูเครนของรัสเซีย แม้จะเป็นแรงกระตุ้นให้ไต้หวันมุ่งรักษาเสถียรภาพของตนมากยิ่งขึ้นในอนาคตจากความคล้ายคลึงกันหลายประเด็นจากสงครามยูเครน-รัสเซียข้างต้น โดยเฉพาะการมีชาติมหาอำนาจยักษ์ใหญ่เป็นตัวสนับสนุนก็ตาม ทว่า ไต้หวันยังมีจุดแข็งกว่ายูเครน ในประเด็นที่มีทะเลบนช่องแคบไต้หวันเป็นพรมแดนธรรมชาติที่กั้นระหว่างเกาะไต้หวันกับแผ่นดินใหญ่ ซึ่งอาจทำให้ออกทัพอากาศเคลื่อนกำลังพลรุกไต้หวันได้ยากกว่ากรณีรัสเซียบุกยูเครน ซึ่งปัจจุบันไต้หวันยังคงมีความท้าทายหลายประการที่กำลังเผชิญอยู่ และมีข้อจำกัดในการฝึกทหารกองหนุน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ไต้หวันยังคงต้องจับตาและติดตามปฏิบัติการการต่อต้านรัสเซียของยูเครนที่ประสบความสำเร็จอย่างใกล้ชิดร่วมด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่จีนกังวลและหวาดระแวงเช่นกัน แม้ว่าล่าสุดทางสหรัฐฯ ได้ออกมายืนยันว่าจะไม่สนับสนุนการประกาศเอกราชของไต้หวัน และระบุว่าจะไม่ขยายของสหรัฐฯ ไม่เคยเปลี่ยนแปลงไป โดยยังคงยึดหลักการจีนเดียวเช่นเดิม แต่อย่างไรก็ตามสหรัฐฯ ยังคงมีพันธะที่จะช่วยเหลือไต้หวันให้สามารถปกป้องตัวเองได้ และยังคงต้องจับตามองนโยบายและการเคลื่อนไหวของจีนที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างใกล้ชิดเช่นกัน

ที่มา: <https://www.rand.org/blog/2022/05/ukraine-war-is-motivating-taiwan-to-better-secure-its.html>

อัปเดตเพิ่มเติม

๖๒ ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐

admin_info@sscthailand.org

๐ ๒๒๗๕ ๕๗๑๕-๑๖

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ : Strategic Studies Center

<https://www.facebook.com/sscthailand.org/>

จัดทำโดย ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ